

Datum
2019-05-28

Diariernr
KST 2019/121

Ert datum
2019-02-28

Ert diariernr
Ju2018/04195/L5

Justitiedepartementet

Remissyttrande över betänkandet Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69)

Allmänna synpunkter

Utredningens betänkande är välskrivet. Redovisningen av rättsläget är utförlig och förslagen är välmotiverade. Kammarrätten har emellertid, utifrån de utgångspunkter som domstolen har att beakta, följande synpunkter.

Införandet av ett utreseförbud

Kammarrätten instämmer i uppfattningen att det är angeläget att myndigheterna ges ytterligare möjligheter att ingripa för att skydda barn som riskerar att föras utomlands i de syften som anges i utredningen. Det föreslagna utreseförbudet innebär emellertid, som utredningen framhåller, en inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheter som kommer till uttryck i bl.a. regeringsformen. Framför allt utgör det ett ingrepp i rörelsefriheten som följer av 2 kap. 8 § regeringsformen. Utredningen för ett resonemang om att rörelsefriheten är en sådan relativ rättighet som under vissa förutsättningar får inskränkas med stöd i lag och att förutsättningarna finns för att göra det.

Kammarrätten delar som utgångspunkt utredningens uppfattning att skyddsbehovet för barn är så pass stort att skyddsintresset av ett utreseförbud utgör en godtagbar begränsning av den enskildes rörelsefrihet i enlighet med 2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen. Utredningen lyfter fram att åtgärden endast bör komma i fråga i fall av någorlunda kvalificerat slag. Kammarrätten vill särskilt betona att en begränsning av rörelsefriheten aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den.

Postadress

Box 2302
103 17 Stockholm

Besöksadress

Birger Jarls Torg 5

Telefon

08-561 690 00

Telefax

08-14 98 89

E-post: kammarrattenistockholm@dom.se

Internet: www.kammarrattenistockholm.domstol.se

Kammarrätten anser därför att det bör krävas mer än endast *risk* för att barnet ska föras utomlands i angivna syften för att ett utreseförbud ska meddelas. Förslagsvis kan beviskravet utformas i likhet med vad som anges i lagen (1988:688) om kontaktförbud, dvs. *om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att [...]*. I förarbetena till den bestämmelsen anges att det ska vara fråga om en klar och konkret risk.

Vidare efterlyser kammarrätten tydligare uttalanden om vad som kan få ett redan meddelat utreseförbud att upphävas före 18 års ålder. Kammarrätten vill lyfta frågan särskilt med beaktande av att reseförbud som ska hindra att barn utsätts för könsstympning kan komma att utfärdas i mycket tidig ålder och därför bestå under lång tid. I detta sammanhang vill domstolen peka på att också längden på ett reseförbud kan ha betydelse för bedömningen av om förbudet utgör en motiverad frihetsbegränsning.

Kammarrätten vill här framhålla att domstolens synpunkter lämnas under förutsättning att utredningens förslag om ett särskilt barnnäktenskapsbrott införs, eftersom samtliga fall av äktenskap som riktar sig mot personer under 18 år annars inte är kriminaliserade. Det framstår nämligen som betydligt mer osäkert om ett reseförbud kan utgöra ett godtagbart ingrepp i rörelsefriheten i sådana fall då handlingen, som reseförbudet avser att förhindra, inte är brottslig enligt svensk rätt.

Införandet av bestämmelserna om utreseförbud i LVU

Kammarrätten instämmer i utredningens bedömning att bestämmelserna om utreseförbud passar med det förfarande som finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och att övervägande skäl talar för att bestämmelserna om utreseförbud bör införlivas i den lagstiftningen.

Konsekvensanalys

Utredningen bedömer att de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag för bl.a. förvaltningsdomstolarna ryms inom befintliga anslag. Kammarrätten ställer sig tveksam till den bedömningen, inte minst då det är fråga om mål som ska handläggas skyndsamt och ofta med en rätt till muntlig förhandling där nämndemän ska ingå i rätten. Som framhållits ovan kan ett utreseförbud dessutom kunna komma att bestå under lång tid och således bli föremål för ett flertal domstolsprövningar. Kammarrätten saknar mot denna bakgrund en analys i detta avseende.

Övriga synpunkter

Som tidigare sagts utgör bestämmelserna om utreseförbud åtgärder inom ramen för skyddslagstiftning. För att syftet ska uppnås kan det komma att finnas behov av snabba ingripanden, t.ex. vid en nära förestående utresa. Utredningen har pekat på socialtjänstens jourfunktion. Kammarrätten vill, med hänsyn till de betydande svårigheter det möter att skydda ett barn som

lämnat landet, väcka frågan om även Polismyndigheten under vissa förutsättningar ska kunna besluta om tillfälliga utreseförbud, som i så fall omedelbart ska underställas domstolsprövning.

Huvudsyftet med lagstiftningen är att hindra att utsatta barn lämnar landet. Kammarrätten ställer sig dock frågande till om ett sådant syfte uppnås med det föreslagna utreseförbudet med hänsyn till möjligheterna till kringgåenden, t.ex. genom att använda andra pass eller undvika gränskontroller. Kammarrätten anser att riskerna för kringgående bör belysas närmare.

Avslutningsvis ser kammarrätten, i likhet med utredningen, att det kan finnas en risk för att utreseförbud kan komma att användas som ett icke avsett alternativ till vård med stöd av LVU och domstolen ser därför ett behov av att förtydliga användningsområdet för utreseförbud i det fortsatta lagstiftningsarbetet. I det fortsatta arbetet bör också beaktas de ändringar i LVU som föreslås i regeringens proposition Omedelbart omhändertagande av barn i vissa internationella situationer, prop. 2018/19:102.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättspresidenten Thomas Rolén. Kammarrättsrådet Karin Nilsson Edin har också deltagit i beslutet. Föredragande har varit kammarrättsfiskalen Lotta Skarp

Thomas Rolén

Lotta Skarp

Kopia till

Övriga kammarrätter
Hovrätterna
Förvaltningsrätterna under Kammarrätten i Stockholm
Justitiedepartementet, expeditionschefen och enheten DOM
Domstolsverket
Kammarrättens intranät
Tidningarnas telegrambyrå